

Rzeki karpackie - czysta Natura 2000

Dolna Soła PLH120083

Doliny karpackich rzek stanowią ważne miejsce występowania ptaków związanych zarówno z samym korytem, jak i otoczeniem cieków. Koryta rzek górskich wraz z terenami nadbrzeżnymi podlegają następującym po sobie niżówkom, wezbraniom lub też powodziom. Ta znaczna zmienność przepływów, przy dużych spadkach terenu, sprzyja procesom erozyjnym, transportowym i depozycyjnym. Intensywne przemieszczanie materiału skalnego wraz z nurtem cieków warunkuje rozwój roślinności nadrzecznej. Nad rzekami górskimi spotykamy więc różne stadia sukcesji od roślinności pionierskiej wkraczającej na żwirowiska po bardziej ustabilizowane zarośla i lasy łęgowe. Naturalne elementy rzek – wyspy i łachy – są czynnikiem sprzyjającym występowaniu wielu gatunków ptaków charakterystycznych dla biotopów rzecznych. Dla ptaków związanych z korytami cieków karpackich szczególnie znaczenie ma naturalność, szerokość i zróżnicowanie koryta oraz jakość otuliny biologicznej cieków, w tym występowanie nadrzecznych lasów. Do najistotniejszych zagrożeń dla ptaków karpackich dolin rzecznych należy hydrotechniczna regulacja cieków i prace utrzy-

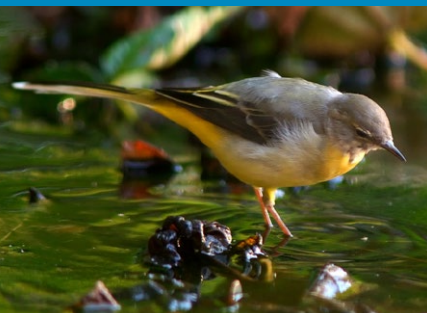

fot. R. Koryga

maniowe, degradacja nadrzecznych zbiorowisk roślinnych, budowa konstrukcji piętrzących, zapór i zbiorników na rzekach, eksploatacja żwiru z koryt rzek i ich otoczenia, zanieczyszczenia wód płynących i płożenie gniazdujących ptaków.

W tym numerze biuletynu edukacyjnego przybliżymy Państwu kilka gatunków ptaków, które można spotkać w trakcie spacerów nad Sołą. Warto zaznaczyć, że niektóre z nich stanowią przedmioty ochrony ptasiego obszaru Natura 2000 Dolina Dolnej Soły PLB120004.

Pliszka górska

fot. Luc Viatour, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=4598904>

Niewielki, smukły ptak o żółtym brzuchu, szarym grzbiecie i z długim ogonem. Samiec z czarnym podgardłem („śliniakiem”). Występuje nad dzikimi, wartkimi, naturalnymi wodami płynącymi – zajmuje brzegi czystych potoków i rzek o rwącym nurcie i kamienistych, zarośniętych brzegach oraz piaszczystym lub żwirowym dnie, niekiedy także w górach. Bardzo ruchliwa, charakterystycznie kiwa ogonem niemal cały czas, przeskakując z kamienia na kamień. Pożywienie stanowią głównie owady wodne i lądowe, ich larwy i inne drobne bezkręgowce. Poluje chodząc bardzo szybko a nawet podlatując, często brodzi we wodzie. Pliszki górskie tworzą monogamiczne pary mogące wyprowadzić dwa lęgi w okresie od kwietnia do lipca. Gniazdo jest przeważnie ostoięte od góry. Ptaki umiejscawiają je w pobliżu płynącej wody w różnych miejscach począwszy od naturalnych kryjówek między korzeniami, stertami skał, w skalnych szczelinach, po nisze w konstrukcjach mostów.

Pluszcz

fot. Ron Knight from Seaford, East Sussex, United Kingdom - White-throated Dipper (Cinclus cinclus), CC BY 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=32939880>

Mały ptak wróblowy o krępej sylwetce i krótkim zadartym ogonie. Ubarwienie brązowe, brunatno-czarne z białą piersią i gardłem. Zasadla szybko płynące cieki, w szczególności górskie potoki, z urwistymi, zalesionymi brzegami, zimną, czystą wodą oraz najlepiej kamienistym podłożem. Posiada nietypowe jak na ptaka śpiewającego przystosowania do życia nad ciekami. Większość czasu spędza w korytach potoków stojąc, chodząc lub skacząc po kamie-

niach. Potrafi nurkować w szybko płynącej wodzie. Po dnie potoków porusza się wbrew prądowi rzeki – chwytając się pazurkami kamieni i pomaga sobie przy tym skrzydłami, niczym wiosłami. Zbiera w ten sposób wodne bezkręgowce i ich larwy. Większość par w ciągu roku wyprowadza 2 lęgi – zwykle pierwszy ma miejsce w kwietniu, a drugi w czerwcu. Gniazdo w kształcie kuli z bocznym otworem zbudowane z mchu, trawy i liści, umieszczone jest najczęściej w szczelinie skalnej, pod mostami i nawisami skalnymi.

Zimorodek

fot. Artemy Voikhansky - Own work, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=36390124>

Niezwykle barwny, drobny ptak rybożerny. Wierzch ciała niebieskozielony z turkusowym grzbieciem i ogonem. Spód ciała i policzki rdzawobrzowe, a gardło białe. Ma długi i mocny dziób oraz bardzo krótkie nogi i ogon. Ptak ten występuje na zadrzewionych odcinkach różnych cieków wodnych, oraz rzadziej stawów rybnych, jezior i zbiorników zaporowych. Pokarm zimorodka to przede wszystkim drobne ryby, a także raki, żaby i owady wodne. Poluje z punktu obserwacyjnego – najczęściej gałęzi zawieszzonej nad wodą. Po wypatrzeniu zdobyczy szybkim lotem nurkuje za ofiarą, po czym wraca na poprzednie miejsce, gdzie ją ogłusza i potyka. Gniazda zakłada w norach o długości ok. 1 m, zakończonych komorą lęgową, wygrzebywanych w urwistych, piaszczystych skarpach. Pary tworzą się około lutego i marca i mogą wyprowadzić do dwóch lęgów w roku w zależności od zasobności pożywienia. Samce wykazują silne zachowania terytorialne.

Sleweczka rzeczna

fot. Andreas Trepte - Own work, CC BY-SA 2.5, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=36960535>

na dnie, żwirowych zboczach, kamienistych wyspach na rzekach. Jej pożywienie stanowią owady, pająki, skorupiaki, chrząszcze, ochotki, robaki i inne drobne bezkręgowce. W czasie żerowania energicznie drecze po piasku i mule wyptasząc swoje ofiary, które następnie zbierają z ziemi. Przyłot na łęgowska w kwietniu i maju. W ciągu roku wyprowadza jeden lęg. Gniazdo stanowi płytki, prawie niewystający dołek w ziemi. Jest ono trudne do odnalezienia, gdyż jaja usiane ciemnymi plamkami są słabo widoczne wśród żwiru i kamieni.

Brzegówka

fot. AiwoK - Own work, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=12780389>

Dziwonia

fot. Piotr Matyga, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=6219528>

Ptak siewkowaty wielkości wróbla, o długich nogach, ale krótkim dziobie. Upierzenie brunatno-białe, na głowie czarna maska a na szyi czarna obroża. Dziób czarny, nogi żółtawe. Ptaka tego trudno zauważyć nawet z niewielkiej odległości, gdyż doskonale zlewa się z otoczeniem. Jego siedlisko stanowią piaszczyste i żwirowe brzegi rzek, jezior i stawów, zasadniczo słodkich. Spotykana jest na mulistym dnie spuszczonej wody, w starych wykopach z wodą

Najmniejsza z krajowych jaskółek, ubarwiona brązowo-biało, o zwartym ciele i krótkim, słabo rozwidłym ogonie. Spotykana głównie nad wodą. Jej siedlisko stanowią skarpy nadbrzeżne i urwiste brzegi nad zbiornikami wodnymi o różnej wysokości, żwirowe, piaszczyste, wyrobiska i wykopy, przyloty i hałdy ziemi. Wracają na łęgowska w kwietniu i maju, a okres lęgowy trwa do lipca. Gatunek ten gnieździ się kolonijnie, w norkach w pionowych skarpach. Kolonie lęgowe mogą liczyć od kilku do kilkuset par i bywają używane przez wiele lat. Ich pożywienie stanowią drobne owady, zwykle związane ze środowiskiem wodnym, chwywane w locie. Żerują głównie w pobliżu kolonii.

Łuszczak wielkości wróbla o krępej budowie z dużą głową i dość długim ogonem. Samica i niewybarwione samce ubarwione skromnie, szarooliwkowe z wierzchu, ciemno plamkowane od spodu. Samiec w szacie godowej z jaskrawoczerwoną piersią i głową. Zamieszkują zadrzewienia, kępy i pasy zieleni sąsiadujące z terenami otwartymi w dolinach rzecznych i wokół zbiorników wodnych, wikliny, obrzeża olsów. Odżywiają się

głównie nasionami, pączkami drzew, drobnymi listkami. Gniazdo jest z reguły ukryte nisko w krzewie lub roślinności zielnej, zbudowane z luźno ułożonych todyżek i gałązek, wyścielone suchymi trawami. Wyprowadzają jeden lęg w okresie od maja do sierpnia.

Niewielki ptak siewkowy, o wydłużonej sylwetce i dość krótkich nogach. Wierzch brązowawoszary, spód biały. W locie na skrzydłach widoczny biały pasek. Jego siedlisko stanowią nieregulowane brzegi rzek i zbiorników wodnych, oraz wyspy i odsypiska ze skąpą pokrywą roślinną (muliste, piaszczyste lub kamieniste). Brodziec piskliwy biegając i siedząc charakterystycznie kiwa ogonem do góry i na dół, natomiast lecąc nisko nad wodą podryguje skrzydłami. Jego pokarm stanowią drobne bezkręgowce lądowe i wodne (owady i ich larwy, pajęczaki, dżdżownice, ślimaki, skorupiaki) zbierane z powierzchni podłoża. Na łęgowska wracają parami w kwietniu i maju. Ptaki te bronią swoich ustalonych rewirów. Gniazda w postaci płytkiego dotka w ziemi wystanego trawami, zlokalizowane są zwykle w pobliżu wody, pod ostoną roślinności trawiastej lub krzewów.

Ptak średniej wielkości, o smukłej sylwetce i długim rozwidłym ogonie. Ubarwienie popielate z wierzchu, białe od spodu. Na głowie czarna czapeczka i czerwony dziób zwykle z czarną końcówką. Doskonale lata i poluje rzucając się do wody z powietrza. Odżywia się drobnymi rybami i bezkręgowcami wodnymi. Gniazduje kolonijnie w różnych środowiskach, zarówno na wybrzeżu, jak i nad wodami śródlądowymi, najchętniej w miejscach trudno dostępnych z lądu.

Drobny ptak wróblowy, o szarobrazowym upierzeniu z czarną maską na oczach. Zasiadła olsy i szpalery drzew na brzegach jezior i stawów, kępy drzew rosnące nad brzegami rzek i wśród podmokłych łąk w dolinach rzecznych. Jego pożywienie stanowią owady i ich larwy, pająki, a poza okresem lęgowym także nasiona. Nad wodami buduje powszechnie znane workowate wiszące gniazda z wikliny. Każdy samiec buduje w sezonie po kilka gniazd poddając je ocenie samiczek.

Brodziec piskliwy

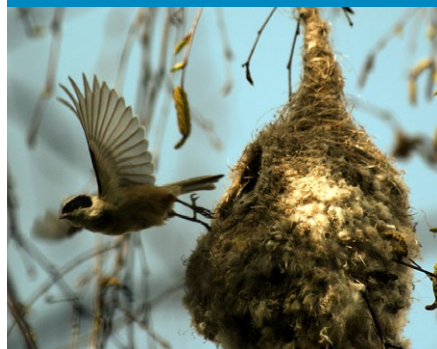
fot. By Ken Billington - Own work, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=12308350>

Rybitwa rzeczna

fot. Stefan Berndtsson - Fisktärna / Common Tern, CC BY 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=44321493>

Remiz

fot. Wojsyl - Own work, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2094911>

Rzeki Karpackie - czysta Natura 2000

www.rzekiKarpackie.fwie.pl

Co tygodni do 31.12.2018
nagroda w konkursie na:

www.facebook.com/RzekiKarpackie

Projekt objęty wsparciem merytorycznym:

RDOŚ w Krakowie, RDOŚ w Rzeszowie

